

LIETUVOS RESPUBLIKOS LYGIŲ GALIMYBIŲ KONTROLIERIUS

SPRENDIMAS DĖL GALIMOS DISKRIMINACIJOS TAUTYBĖS, ETNINĖS PRIKLAUSOMYBĖS, KILMĖS PAGRINDAIS VŠĮ RESPUBLIKINĖJE PANEVĖŽIO LIGONINĖJE TYRIMO

2022-10-03 Nr. (21)SN-95)SP-62

Vilnius

Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyboje (toliau – Tarnyba) 2022 m. birželio 2 d. gautas pareiškėjos (duomenys neskelbtini) (toliau – Pareiškėja) skundas, kuriame rašoma, kad birželio 2 dieną ji lydėjo savo motiną, kuri turi negalią, į VŠĮ Konsultacinę polikliniką (toliau – Poliklinika) pas gydytoją ginekologą-onkologą. Gydytojas išdavė siuntimą kraujo tyrimui ir Pareiškėja palydėjo mamą iki 219 kabineto, kuriame tyrimui imama kraujo. Medicinos darbuotoja (duomenys neskelbtini) (toliau – Darbuotoja) paėmė siuntimą kraujo tyrimui ir pagarsino jo turinį: „kraujo tyrimas dėl kiaušidžių vėžio“ (šios ir kitų citatų kalba netaisyta). Pareiškėja pamačiusi išsigandusias savo mamos akis paklausė darbuotojos, ar „onkomarkeris“ ir šis tyrimas yra tas pats. Darbuotoja pasakė, kad nekomentuos, nes neturi teisės. Pareiškėja pažymėjo, kad Darbuotoja jau pakomentavo, garsiai įvardijusi kraujo tyrimo tikslą. Darbuotoja pagrasino Pareiškėjai, kad iškvies policiją. Pareiškėjai atsakė, kad gali kviesti, nes ji nenusižengė įstatymui. Tuomet Darbuotoja kreipėsi į Pareiškėjos mamą, sakydama, kad jai turėtų būti gėda turėti tokią dukrą. Pareiškėjai ir jos mamai išeinant iš kabineto, Darbuotoja du kartus pakartojo: „dink čigone“. Paprašius nežeminti, Darbuotoja dar kartą garsiai šūktelėjo: „čigonė“.

Skunde rašoma, kad po incidento Pareiškėja nuėjo pas Poliklinikos vadovę (asmens duomenys nepateikti), kuri atsiprašė už netinkamą Darbuotojos elgesį. Pareiškėjai ir jos mamai išeinant iš Ligoninės, jas pasivijo Darbuotoja ir toliau šaukė bei bandė išprovokuoti konfliktą.

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 30 straipsnio 1 ir 2 dalimis, Lietuvos Respublikos lygių galimybių kontrolierė Birutė Sabatauskaitė (toliau – Lygių galimybių kontrolierė) 2022 m. birželio 22 d. raštu Nr. (22)SN-95)S- 288 „Dėl informacijos pateikimo“ kreipėsi į

Poliklinikos vadovą, prašydama per 5 darbo dienas nuo reikalavimo gavimo dienos (kuo skubiau) pateikti paaiškinimą dėl galimos diskriminacijos minėtu pagrindu ir atsakyti į klausimus: „Ar Jums, kaip Poliklinikos vadovui, yra žinomos skunde išdėstytos aplinkybės? Tuo atveju, jei žinomos, kokių veiksmų ėmėtės Darbuotojos atžvilgiu? Informuokite, ar Poliklinikoje yra patvirtintos lygių galimybių įgyvendinimo (priemonės) politika? Jei yra patvirtintos, kaip su ja buvo supažindinti Poliklinikos darbuotojai? Vadovaujantis kokiais teisės aktais ir kokia tvarka vertinama Poliklinikos darbuotojų elgesio (bendravimo su pacientais) atitiktis profesinės etikos reikalavimams?“

Taip pat paprašyta pateikti kitą, reikšmingą, informaciją, susijusią su Pareiškėjos skunde išdėstytomis aplinkybėmis.

Lygių galimybių kontrolierė

n u s t a t ė:

2022 m. liepos 5 d. Tarnyboje gautame rašte „Dėl informacijos pateikimo“ (toliau – Raštas) VšĮ Respublikinės Panevėžio ligoninės (toliau vadinama ir Ligonine) direktorius paaiškino, kad Tarnybos gautos informacijos pagrindu Ligoninės direktoriaus 2022 m. birželio 30 d. įsakymu Nr. V-185 „Dėl komisijos ištirti informacijos pagrįstumo dėl netinkamo sveikatos priežiūros paslaugos teikimo pacientui ir galimo darbo pareigų pažeidimo sudarymo“ sudaryta komisija (toliau – Komisija) Tarnybos rašte (paklausime) išdėstytai informacijai ištirti. Atsakyme rašoma, kad 2017 m. rugsėjo 22 d. priimtas įsakymas Nr. K4-576 „Dėl Viešosios įstaigos Panevėžio ligoninės lygių galimybių politikos ir jos įgyvendinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“. Su šiuo aprašu supažindinti Ligoninės darbuotojai. Visi Ligoninės darbuotojų darbo pareigų pažeidimai tiriami ir nagrinėjami vadovaujantis darbuotojų darbo pareigų pažeidimų tyrimo tvarkos aprašo, patvirtinto Ligoninės direktoriaus 2018 m. spalio 31 d. įsakymu Nr. V-642. 2021 m. balandžio 28 d. Ligoninės direktoriaus įsakymu Nr. 151 yra patvirtintos VšĮ Respublikinės Panevėžio ligoninės darbo tvarkos taisyklės.

Ligoninė 2022 m. liepos 21 d. pateikė raštą Nr. S-3186 „Dėl informacijos pateikimo“, kuriame rašoma, kad Komisija nustatė: „Konsultacijų poliklinikos bendrosios praktikos slaugytoja (duomenys neskelbtini) 2022 m. birželio 2 d. teikdama sveikatos priežiūros paslaugas poliklinikos 219 kabinete, emociškai nesivaldant bei nesielgiant atidžiai mandagiai interesantės atžvilgiu, rūpestingai neišsiaiškinus

pastarosios pageidaujamų tikslų ir nesistengiant padėti suteikti pageidaujamą sveikatos priežiūros paslaugą, išprovokavo konfliktinę situaciją, kurios metu pažemino ir įžeidė interesantę, verbaliai pabrėžusi jos etninę priklausomybę. Tokiu elgesiu darbuotoja pažeidė viešosios įstaigos Respublikinės Panevėžio ligoninės direktoriaus 2021 m. balandžio 28 d. įsakymu Nr. V-151 patvirtintų VŠĮ Respublikinės Panevėžio ligoninės darbo tvarkos taisyklių 64.1 p., 64.3 p., 64.6. p., 64.9 p., 64.21 p., 75 p., 77 p., nustatytus reikalavimus bei įtvirtintas nuostatas, kad darbuotojų darbinės funkcijas ir pareigas, darbo santykius, veiklos bei darbo organizavimo sritis reglamentuoja Ligoninės vidaus tvarkos taisyklės, skyrių nuostatai, darbo sutartys, kolektyvinės sutartys, darbuotojų saugos ir sveikatos instrukcijos, pareigybių aprašymai / pareigų instrukcijos, įsakymai, procedūros ir kiti susiję dokumentai“ (citatos kalba netaisyta).

Komisija, atsižvelgdama į pirmiau išdėstytas aplinkybes, rekomendavo Darbuotojos atžvilgiu taikyti darbdavio diskrecijai priskirtas drausmines poveikio priemones – „įspėti, kad, dėl padaryto antro tokio paties darbo pareigų pažeidimo per paskutinius dvylika mėnesių gali būti nutraukta darbo sutartis.“

Lygių galimybių kontrolierė

k o n s t a t u o j a:

Skundo tyrimo metu buvo vertinama, ar VŠĮ Respublikinė Panevėžio ligoninė užtikrina, kad teikiant sveikatos priežiūros paslaugas nebūtų priekabiaujama ir nebūtų duodami nurodymai priekabauti prie Pareiškėjos ir jos motinos, t. y., ar Ligoninės administracija nepažeidė Lygių galimybių įstatymo 8 str. 2 dalies, reglamentuojančios paslaugų teikėjo pareigą įgyvendinti lygias galimybes, nepaisant, be kita ko, tautybės.

Pažymėtina, jog tiek Europos Sąjungos, tiek nacionaliniuose teisės aktuose diskriminacija, pačia bendriausia šio žodžio prasme, reiškia teisių sumažinimą arba atėmimą tam tikrai kategorijai asmenų dėl kokių nors požymių. Diskriminacijos sąvoka paprastai siejama su lygių galimybių, lygiateisiškumo pažeidimu, o nediskriminavimas – su asmenų lygaus traktavimo, lygių galimybių realizavimo kategorijomis. Konstitucinė diskriminacijos samprata atskleidžiama pasiremiant Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 str., kuriame numatyta, kad įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams visi asmenys lygūs, ir nurodoma, jog žmogaus teisių negalima varžyti ir teikti jam privilegijų

dėl jo lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu. Konstitucinis visų asmenų lygybės įstatymui principas pažeidžiamas, kai tam tikra grupė asmenų, kuriems yra skiriama teisės norma, palyginti su kitais tos pačios normos adresatais, yra kitaip traktuojama, nors tarp tų grupių nėra tokio pobūdžio ir tokios apimtys skirtumų, kad toks nevienodas traktavimas būtų objektyviai pateisintinas. Asmenų lygybės principas iš esmės reiškia diskriminacijos draudimą, o diskriminacija dažniausiai suprantama kaip žmogaus teisių varžymas ar tam tikrų privilegijų teikimas, atsižvelgiant į lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų požymius.

Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos tikslas – saugoti pagrindines žmogaus teises, atitinkančias Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos garantuojamas teises, draudžia bet kokią diskriminaciją, ypač dėl asmens lyties, rasės, odos spalvos, tautinės ar socialinės kilmės, genetinių bruožų, kalbos, religijos ar tikėjimo, politinių ar kitokių pažiūrų, priklausymo tautinei mažumai, turtinės padėties, gimimo, negalios, amžiaus, seksualinės orientacijos.

Nagrinėjamu atveju Pareiškėja kreipėsi į Tarnybą, teigdama, kad su ja ir jos motina Poliklinikos Darbuotoja elgėsi netinkamai, pravardžiavo, žemino tautybės pagrindu.

2000 m. birželio 29 d. Europos Sąjungos Tarybos direktyvoje 2000/43/EB įgyvendinant vienodo požiūrio principą asmenims, nepriklausomai nuo jų rasės arba etninės priklausomybės, pažymėta, kad lygybės prieš įstatymą teisė ir teisė į apsaugą nuo diskriminacijos visiems asmenims yra visuotinė teisė, pripažįstama pagal Visuotinę žmogaus teisių deklaraciją, Jungtinių Tautų konvenciją dėl moterų visų diskriminacijos formų panaikinimo, Tarptautinę konvenciją dėl visų rasinės diskriminacijos formų panaikinimo, Jungtinių Tautų pilietinių ir politinių teisių bei ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių paktus ir Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvenciją.

Pareiškėjos teigimu, kartu su motina atvyko į Polikliniką atlikti pastarajai kraujo tyrimus, Darbuotoja paėmė siuntimą kraujo tyrimui ir pagarsino jo turinį: „kraujo tyrimas dėl kiaušidžių vėžio“. Pareiškėja pamačiusi išsigandusias savo mamos akis paklausė darbuotojos, ar „onkomarkeris“ ir šis tyrimas yra tas pats. Darbuotoja pasakė, kad nekomentuos, nes neturi teisės. Pareiškėja pažymėjo, kad Darbuotoja jau pakomentavo, garsiai įvardijusi kraujo tyrimo tikslą. Darbuotoja pagrasino Pareiškėjai, kad pakvies policiją. Pareiškėjai atsakė, kad gali kviesti, nes ji nenusižengė įstatymui. Tuomet Darbuotoja kreipėsi į Pareiškėjos mamą, sakydama, kad jai turėtų būti gėda turėti tokią dukrą.

Pareiškėjai ir jos mamai išeinant iš kabineto, Darbuotoja du kartus pakartojo: „dink čigone“. Paprašius nežeminti, Darbuotoja dar kartą garsiai šūktelėjo: „čigonė“.

Pagal Lygių galimybių įstatymo 8 str. 2 dalį, prekių pardavėjai, gamintojai ar paslaugų teikėjai privalo užtikrinti, kad šio straipsnio 1 dalyje nustatytais atvejais nebūtų priekabiuojama, seksualiai priekabiuojama ir nebūtų duodami nurodymai diskriminuoti lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu.

Vadovaujantis šia nuostata, Poliklinikos (Ligoninės) administracija privalo užtikrinti, kad pacientai ne tik gautų paslaugas, nediskriminuojant jų, be kita ko, tautybės, etninės priklausomybės, kilmės, pagrindais, bet ir kad, gaunant sveikatos priežiūros paslaugas, pacientai nepatirtų priekabiavimo.

Pagal Lygių galimybių įstatymo 2 str. 7 dalį, priekabiavimas – nepageidaujamas elgesys, kai lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu siekiama įžeisti arba įžeidžiamas asmens orumas ir siekiama sukurti arba sukuriama bauginanti, priešiška, žeminanti ar įžeidžianti aplinka.

Sprendžiant pagal skunde išdėstytas aplinkybes, Darbuotoja nesilaikė profesinės etikos, du kartus pakartojo „dink čigone“, į prašymą nežeminti ji sureagavo piktybiškai ir dar kartą pakartotojo žodį „čigonė“. Pareiškėjai ir jos motinai Darbuotojos elgesys buvo nepageidaujamas, įžeidus ir žeminantis.

Tiek Pareiškėja, tiek jos motina yra romų tautybės, ir nors žodis „čigonas“ vartotinas, tačiau tik kalbant apie romų istoriją ir tradicijas, o ne sukuriant priešišką, žeminančią, įžeidžiančią aplinką. Atsižvelgiant į tai, kad neretai šis žodis vartojamas neigiamame kontekste, nerekomenduojama romų tautybės asmenis taip vadinti. Atsižvelgiant į skunde išdėstytą aplinkybių kontekstą, Darbuotoja žinojo, kad sakydama „dink čigone“, ir Pareiškėjai paprašius jos nežeminti dar kartą pavadinusi Pareiškėją „čigone“ girdint ir jos motinai Ligoninės pacientei, ją pažemins ir galimai to tikslingai siekė. Aplinkybę, jog Darbuotoja tikslingai siekė pažeminti Pareiškėją ir jos motiną tautybės, etninės priklausomybės ir kilmės pagrindu, patvirtina faktas, kad, Pareiškėjai išėjus iš Poliklinikos, ją pasivijo Darbuotoja ir toliau bandė išprovokuoti konfliktą, sužinojus, kad Pareiškėja dėl savo galimai pažeistų teisių kreipėsi į Ligoninės administraciją.

Pažymėtina, kad Lygių galimybių įstatymo 7 str. 3 dalis nustato: „Prekių pardavėjai, gamintojai ar paslaugų teikėjai privalo užtikrinti, kad asmenys, kurie pateikė skundą dėl diskriminacijos, dalyvauja byloje dėl diskriminacijos arba pranešė apie diskriminaciją, nebūtų persekiojami ir būtų apsaugoti nuo priešiško elgesio ar neigiamų padarinių.“

Pareiškėjos teigimu, Darbuotoja Pareiškėjai ir jos mamai išeinant iš kabineto du kartus pakartojo „dink čigone“. Todėl tokie komentarai sukūrė priešišką, žeminančią, įžeidžiančią aplinką ne tik Pareiškėjai, bet ir Ligoninės pacientei.

Darbuotojos veiksmai vertintini kaip priekabiavimas tautybės, etninės priklausomybės ir kilmės pagrindu.

Tiek Pareiškėja, tiek Tarnyba kreipėsi į Darbuotojos darbdavį dėl jos netinkamų veiksmų. Ligoninės direktorius informavo, kad šiam įvykiui ištirti buvo sudaryta Komisija, kuri nustatė: „Konsultacijų poliklinikos bendrosios praktikos slaugytoja (duomenys neskelbtini) 2022 m. birželio 2 d. teikdama sveikatos priežiūros paslaugas poliklinikos 219 kabinete, emociškai nesivaldant bei nesielgiant atidžiai mandagiai interesantės atžvilgiu, rūpestingai neišsiaiškinus pastarosios pageidaujamų tikslų ir nesistengiant padėti suteikti pageidaujamą sveikatos priežiūros paslaugą, išprovokavo konfliktinę situaciją, kurios metu pažemino ir įžeidė interesantę, verbaliai pabrėžusi jos etninę priklausomybę. Tokiu elgesiu darbuotoja pažeidė viešosios įstaigos Respublikinės Panevėžio ligoninės direktoriaus 2021 m. balandžio 28 d. įsakymu Nr. V-151 patvirtintų VŠĮ Respublikinės Panevėžio ligoninės darbo tvarkos taisyklių 64.1 p., 64.3 p., 64.6. p., 64.9 p., 64.21 p., 75 p., 77 p., nustatytus reikalavimus bei įtvirtintas nuostatas, kad darbuotojų darbinės funkcijas ir pareigas, darbo santykius, veiklos bei darbo organizavimo sritis ramentuoja Ligoninės vidaus tvarkos taisyklės, skyrių nuostatai, darbo sutartys, kolektyvinės sutartys, darbuotojų saugos ir sveikatos instrukcijos, pareigybių aprašymai/pareigų instrukcijos, įsakymai, procedūros ir kiti susiję dokumentai.“

Atsižvelgiant į aplinkybę, kad Ligoninėje Darbuotojos veiksmai buvo ištirti, pripažinti pažeidžiančiais Ligoninės vidaus tvarkos taisyklės ir priimtas sprendimas ją įspėti, Lygių galimybių kontrolierė nutraukia tyrimą dėl galimos diskriminacijos tautybės pagrindu, nutraukus lygias galimybes pažeidžiančius veiksmus. Ligoninės direktorius taip pat pažymėjo, kad 2017 m. rugsėjo 22 d. priimtas įsakymas Nr. K4-576 „Dėl Viešosios įstaigos Panevėžio ligoninės lygių galimybių politikos ir jos įgyvendinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“. Su šiuo aprašu buvo supažindinti Ligoninės darbuotojai.

Atsižvelgiant į tai, kad Ligoninės darbuotojos, kuri galimai buvo supažindinta su minėto aprašo nuostatomis, elgesys prieštarauja lygių galimybių principams, Ligoninės direktoriui rekomenduotina parengti ir patvirtinti priekabiavimo prevencijos ir reagavimo taisykles, su kuriomis būtų supažindinti visi Ligoninės darbuotojai, imtis priemonių užtikrinti kad „asmenys, kurie pateikė skundą dėl diskriminacijos, dalyvauja byloje dėl diskriminacijos arba pranešė apie diskriminaciją, nebūtų persekiojami ir būtų apsaugoti nuo priešiško elgesio ar neigiamų padarinių“. Kartu rekomenduojama parengti bei patvirtinti kitas reikalingas priemones, kuriomis būtų užtikrinama pagarba žmogui, jo orumui, saugomas žmogaus fizinis ir psichinis neliečiamumas. Pabrėžtina, jog Tarnyba pasirengusi pagal kompetenciją suteikti pagalbą rengiant minėtus vidaus teisės aktus.

Vadovaudamasi Lygių galimybių įstatymo 17 str., 29 str. 3 d. 4 p. bei 30 str. 3 d.,

Lygių galimybių kontrolierė

n u s p r e n d ž i a:

1. Nutraukti tyrimą, nutraukus lygias galimybes pažeidžiančius veiksmus.
2. Įpareigoti VšĮ Respublikinės Panevėžio ligoninės direktorių išnagrinėti šį sprendimą ir per 30 dienų informuoti Tarnybą apie sprendimo nagrinėjimo rezultatus.
3. Su sprendimu supažindinti Pareiškėją ir Ligoninės direktorių.

Sprendimas per 1 mėnesį nuo jo gavimo dienos gali būti skundžiamas apygardos administraciniam teismui Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka arba Lietuvos administracinių ginčų komisijai (Vilniaus g. 27, 01402 Vilnius) Lietuvos Respublikos ikiteisminio administracinių ginčų nagrinėjimo tvarkos įstatyme nustatyta tvarka.

Lygių galimybių kontrolierė

Birutė Sabatauskaitė